

Список літератури

1. Клейнман П. Психологія 101: Факти, теорія, статистика, тести й таке інше! / пер. з англ. Ю. Дзекунова. Харків, 2022. 236 с.
2. Як емоції впливають на наші рішення? NV подкасти : веб-сайт. URL: <https://podcasts.nv.ua/episode/8972.html>
3. Емоційна складова в механізмі прийняття рішень, пов'язаних з ризиком : веб-сайт. URL: https://www.researchgate.net/publication/341830469_Emocijna_skladova_v_mehanizmi_prijnatta_risen_pov'azanih_z_rizikom
4. Ітан Кросс «Внутрішній голос» національний бестселер США. Переклав з англійської Остап Гладкий. Лабораторія, Київ 2021
*Науковий керівник: Анжеліка КОКАРЄВА,
канд. пед. наук, професор*

УДК 37.013.32: 159.98 (043.2)

Марія ПАТРУЛЬ

Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Київ

ПРОБЛЕМА ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АВІАЦІЙНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ

Людський фактор в авіації відіграє ключову роль в забезпеченні безпеки польотів. Світова статистика авіаційних катастроф спричинена людським фактором, який включає помилки екіпажу, необережність пілотів, недотримання процедур чи відхилення від стандартів безпеки - становить близько 80% [6]. Для запобігання авіаційним катастрофам, пов'язаним з людським фактором, важливим є професійна підготовка авіаційних фахівців, регулярне підвищення кваліфікації, тренування екіпажів в екстремальних умовах, використання сучасних методів навчання та оцінки здатності до прийняття рішень в небезпечних ситуаціях.

Сьогодні в українських закладах вищої освіти та льотних академіях здійснюється підготовка пілотів, диспетчерів з управління повітряним рухом, інженерів авіаційної техніки, аеронавігаційної інформації, радіолокаційного комплексу, спеціалістів з авіа- та ракетобудування, фахівців з авіаційної логістики, з електротехнічних систем електроспоживання, із світлотехніки та джерел світла тощо.

Особливості професійної діяльності фахівців авіаційних спеціальностей та підготовки до неї студентів та курсантів досліджували багато вітчизняних вчених: Т. Плачинда [7], В. Харченко [9], Л. Барановська [1], О. Керницький [4], Н. Глушаниця [2], Т.Лаврухіна [5], та ін. Однозначно, рівень професійної підготовки фахівців авіаційної галузі відіграє значну роль в результативності професійної діяльності та, відповідно і в успішності функціонування авіаційної галузі загалом. Варто зазначити, що підготовка фахівців авіаційних спеціальностей в Україні здійснюється відповідно до стандартів вищої освіти, які враховують вимоги міжнародних та галузевих стандартів з підготовки та сертифікації фахівців, які працюють в цивільній авіації (ICAO Annex 1. Personnellicensing, JAR-FCL, NATO Standard ATP-3.3.7, Правила видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні та ін) [8].

Авіафахівці належить до представників ризикових професій, адже їхня діяльність відбувається в екстремальних умовах, стресових та невизначених ситуаціях, вони повинні бути готові до швидкого та обґрунтованого прийняття рішень в обмежений термін від яких може залежати життя інших та безпека повітряного простору загалом. Відповідно, ці всі фактори нерідко є причинами переживання кризових станів, хронічного стресу, порушенням адаптації до нових умов праці тощо, що може проявлятися у професійних деструкціях, професійному вигоранні та бути детермінантом людського фактору в авіації.

Формування необхідних професійно важливих якостей майбутніх фахівців авіаційних спеціальностей є основним завданням як закладу вищої освіти, так і майбутнього фахівця загалом, який повинен усвідомлювати всю відповідальність майбутньої професії, прагнути до вдосконалення своїх професійних компетентностей та формування своєї професійної ідентичності та образу “Я-професійний”.

Є. Зюрин у своїх працях виділив низку професійно важливих якостей авіафахівців, до яких відніс: сприйняття, увагу, пам'ять, емоційну стійкість, витривалість в інтенсивній льотній роботі та ін [3].

В. Харченко та Ю. Чинченко диференціюють в своїх працях професійно важливі якості та професійно небезпечні якості авіаційних диспетчерів. Так, до важливих професійних якостей науковці відносять: високий рівень когнітивних процесів, гнучкість мислення у стресових ситуаціях, розподіл та концентрацію уваги, час реакції прийняття рішення, можливість обробляти великий обсяг інформації, емоційну стійкість, мотивацію до роботи тощо. До професійно небезпечних якостей дослідники відносять: слабкі професійні здібності, безвідповідальність, самовпевненість, неорганізованість тощо[9].

Д. Гандер виділяв наступні групи професійно важливих якостей авіаційних спеціалістів:

- особистісні (здатність формувати правильну самооцінку, спроможність психічно адаптуватися до різних умов, стійкість особистості до різних впливів, професійна мотивація; *руси характеру*, такі як: цілеспрямованість, наполегливість, сильна воля, рішучість, сміливість; *моральні якості*, такі як: почуття обов'язку, чесність, порядність, товариськість; *соціальні якості*, такі як: схильність до лідерства, комунікабельність, ціннісні орієнтації, прагнення до професійного вдосконалення).
- інтелектуальні (розвиненість відчуттів і сприйняття, чіткість і контрольованість просторових уявлень, продуктивність мислення, швидкість, точність і стійкість пам'яті, швидке переключення уваги, спроможність діяти в умовах лімітованого часу тощо).
- психофізіологічні (нервово-емоційна стійкість, стійкість до льотної втоми, стійкість до роботи у вимушеному темпі).
- фізіологічні (вестибулярна стійкість, стійкість до перевантажень, стійкість до чинників польоту).
- фізичні (загальний фізичний розвиток: сила, швидкість, витривалість; фізична підготовленість до негативних чинників льотної діяльності).

В. Пономаренко та А. Ворона у своїх працях обґрунтовують доцільність застосування спеціальної системи психолого-педагогічного впливу у формуванні професійно важливих якостей майбутніх фахівців авіаційних спеціальностей. До спеціальної системи психолого-педагогічного впливу формування професійно важливих якостей вчені відносять наступні форми та методи роботи: курс формування особистості майбутнього спеціаліста (лекційні цикли, соціально-психологічні практикуми, факультативи з історією авіації тощо), психологічні тренінги (формування навичок самоаналізу індивідуальних психологічних особливостей і роботи над собою для їх корекції тощо), навчання ефективних прийомів запам'ятовування інформації тощо[8].

Підсумовуючи вищезазначене, можемо стверджувати, що авіафахівці є представниками ризикових професій, адже їх професійна діяльність відбувається часто в екстремальних умовах та стресових ситуаціях і потребує прийняття швидких рішень в обмеженому часі, що може вартувати не лише економічних втрат, а людських жертв. Науковці виокремлюють низку професійно важливих якостей, якими повинен володіти фахівець для висококваліфікованої діяльності: професійна спрямованість на оволодіння спеціальністю, емоційно-вольова стійкість, здатність швидко перемикаєти сенсомоторні й розумові навички, логічно

мислити; практичний тип мислення, високий темп розумових процесів; сміливість, рішучість, ініціативність; уміння ухвалювати рішення не вагаючись попри брак інформації. Однозначно, ці професійно важливі якості необхідно формувати ще під час навчання та підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти та льотних академії, причому цей процес має носити пролонгований характер. Дуже важливим є аспект усвідомлення майбутніми авіафіхівцями власної ролі у безпеці польотів та їх прагнення до формування цілісного образу “Я-професіонал”. Формування цілісного образу “Я-професійний” у студентів авіаційних спеціальностей недостатньо досліджене у психологічній літературі, що потребує подальших наукових розвідок.

Список літератури

1. Барановська Л. Авіаційний ВНЗ: освітнє середовище університету як детермінанта якості професійної підготовки студентів // Вісник Льотної академії: Кропивницький, 2017. – С. 18-24.
2. Глушаниця Н. В. Формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів з авіоніки у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – К., 2013- 19с.
3. Зюрин Е. А. Ефективність формування психофізичної стійкості до професійної діяльності операторів складних систем управління засобами фізичної культури (на прикладі льотного складу) - Одеса: АТ БАХВА, 2011. - № 1 (2). – С. 33–37
4. Керницький О. М. Методика формування психологічної готовності курсантів-льотчиків до льотної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 – Х., 2005. – 19 с.
5. Лаврухіна Т. В. Формування ключових компетентностей майбутніх авіаційних диспетчерів як умова готовності до професійної діяльності – К. : КНУ ім. Т. Шевченко, 2012. – С. 168-174.
6. Людський фактор у системі збереження льотної придатності авіаційної техніки : навч. посіб. / В. І. Бурлаков, Ю. П. Пучков, О. В. Попов та ін. – К. : НАУ, 2018. – 112 с.
7. Плачинда Т. С. Професійна підготовка майбутніх авіаційних фахівців: зарубіжний і вітчизняний досвід та шляхи підвищення якості : монографія / Кіровоград, 2014. 534 с.
8. Стандарт вищої освіти бакалавра за спеціальністю 272 «Авіаційний транспорт» галузі знань 27 «Транспорт» затверджено та введено в дію Наказом МОН України від 18.11.2020 р. № 1436.

9. Харченко В. П. Автоматизація процесів професійного відбору авіаційного персоналу цивільної авіації / Вісник НАУ. – № 2. – К. : «НАУ-друк», 2006. – С. 30–37

*Науковий керівник: Любов ДОЛИНСЬКА,
канд.псих.наук, професор*

УДК [177.9:004.738.5]:159.923(043.2)

Євгенія ПОТОПАЛЬСЬКА

Національний авіаційний університет, м.Київ

ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК ФАКТОР РУЙНАЦІЇ ЗДОРОВОЇ ОСОБИСТОСТІ

Інтернет-залежність розуміється як неконтрольоване постійне прагнення перебувати у мережі. Головним мотивом залежності вбачають комунікаційний, і справді, основна функція весвітньої павутини – зв'язок з усім світом. Втім, все ж залежність від соціальних мереж це не єдиний вид інтернет-залежності, існує також залежність від пошуку нової інформації, залежність від перегляду порнографічного контенту, онлайн-шопінг. Сама ж інтернет-залежність є видом комп'ютерної залежності, яка має більш широке визначення і розуміється як безперервний потяг до будь-якої діяльності за комп'ютером. Найбільш популярна класифікація комп'ютерної залежності – це поділ її на ігрову залежність та, власне, інтернет-залежність.[5]

Не кожна людина, що користується інтернетом стане адиктом. Є певні фактори, що говорять про схильність до розвитку інтернет-залежності. До них відносять: холодні стосунки у сім'ї, недостатня зайнятість, переживання страху бути неприйнятним, відсутність взаєморозуміння з реальним навколишнім світом і людьми у ньому, недостатній рівень самоконтролю та волі.[1,7]

Комп'ютери та інтернет, безумовно, є позитивним явищем у нашому житті і навіть аргументація тут зайва - вона очевидна. Втім, неправильне використання цих явищ загрожує дуже серйозними наслідками, при цьому наслідки стануть усе серйозніші з кожним поколінням. Молодь скаржиться на “вікові” хвороби, а діти можуть успішно розв'язувати задачі та завдання тільки ті, які призначені для дітей кількома роками нижче. Багато молодих людей скаржаться на погіршення пам'яті та